

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Barbary Pořízkové a soudců JUDr. Radana Malíka a JUDr. Tomáše Herce v právní věci žalobkyně: **A. F.**, zast. Mgr. Lenkou Kotulkovou, advokátkou se sídlem Kopečná 241/20, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**, se sídlem Palackého nám. 375/4, Praha 2, proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 17. 1. 2025, č. j. MZDR 23796/2024-4/PRO, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2025, č. j. 9 Ad 4/2025-46,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žalovaný **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 5 070 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí k rukám její zástupkyně Mgr. Lenky Kotulkové, advokátky se sídlem Kopečná 241/20, Brno.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Ministerstvo zdravotnictví nevyhovělo žádosti žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávně provedenou sterilizaci dle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem. Podaný rozklad ministr zdravotnictví zamítl. Proti tomuto rozhodnutí brojila žalobkyně žalobou, které Městský soud v Praze vyhověl v záhlaví označeným rozsudkem. Žalovaný (dále „stěžovatel“) se kasační stížností domáhá zrušení tohoto rozsudku.

[2] Předmětem sporu je nepřezkoumatelnost rozsudku a otázky, zda městský soud nepřípustně nedotvořil právo a neaplikoval ho retroaktivně.

[3] Městský soud uvedl, že žalobkyně v dubnu 1998 podstoupila sterilizační zákrok. Mezi stranami je sporné, zda tato sterilizace byla či nebyla provedena v rozporu s právem. Tehdejší právní úprava sterilizace vyžadovala tři kroky: podání žádosti, schválení sterilizační

komisí v zákonném složení a poučení žalobkyně o účelu a povaze prováděného výkonu a jeho rizicích, následované písemným souhlasem s lékařským výkonem. Ve věci nebyly splněny poslední dva kroky – komise nejednala v zákonném složení a žalobkyně nebyla před podáním žádosti kvalifikovaně poučena o povaze zákroku a jeho rizicích. Informovaný souhlas byl udělen až po podání žádosti o sterilizaci. Soud dospěl k závěru, že poučení o povaze zákroku muselo mít písemnou formu, a proto byly podmínky pro nárok dle zákona č. 297/2021 Sb. splněny.

[4] Soud naopak neuznal tvrzení žalobkyně o manipulaci se zdravotní dokumentací ani námitky zpochybňující relevanci podpisu žalobkyně na dokumentech či schopnost rozhodovat vzhledem k věku, počtu dětí či sociálním poměrům. Správní orgány se rovněž vypořádaly s navrženými důkazy.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření k ní

[5] Stěžovatel napadl rozsudek městského soudu kasační stížností z důvodů dle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

[6] Rozsudek městského soudu považuje za nepřezkoumatelný. Body 54 a 56 si odporují a vytváří tak vnitřní rozpornost rozsudku. Za nesrozumitelný považuje rovněž bod 60 rozsudku, protože v něm městský soud zaměňuje žádost o sterilizaci a informovaný souhlas.

[7] Dále stěžovatel namítl, že městský soud nepřipustně dotvořil právo. Tvrdí, že z ničeho neplyne povinnost písemného poučení již před podáním žádosti o sterilizaci. Toto poučení může být i pouze ústní, což je základní forma poučení pacienta. Ve věci žalobkyně bylo všem zákonným požadavkům ohledně informování dle právních předpisů účinných v době sterilizace dostáno. Žalobkyně zákrok podstoupila dobrovolně a informovaná. Z uvedených důvodů měl městský soud rovněž aplikovat právo nepřipustně retroaktivně. Soud také vybočil z okruhu žalobních námitek, pokud se zabýval okamžikem, kdy měla být žalobkyně poučena.

[8] Stěžovatel navrhl napadený rozsudek zrušit.

[9] Žalobkyně se ztotožnila s právním názorem městského soudu. Napadený rozsudek považuje za přezkoumatelný. K věci samé uvedla, že byly aplikovány tehdy platné a účinné právní předpisy, soud právo nedotvářel. Stejně tak nedošlo k tvrzené retroaktivitě. Absence poučení před podáním žádosti o sterilizaci by nešla zhojit ani následným souhlasem. Připomněla, že sterilizační komise nejednala ve složení vyžadovaném zákonem. Soud žalobní body nepřekročil. Kasační stížnost navrhl zamítnout.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[10] Kasační stížnost není důvodná.

[11] NSS se nejprve zabýval namítanou nepřezkoumatelností rozsudku městského soudu. Tu spatřuje stěžovatel předně v rozporu mezi body 54 a 56 rozsudku a v nesrozumitelnosti bodu 60 rozsudku.

[12] K problematice nepřezkoumatelnosti soudních rozhodnutí se NSS již mnohokrát vyjádřil (např. rozsudky z 4. 12. 2003, č. j. 2 Ads 58/2003-75, č. 133/2004 Sb. NSS,

pokračování

a z 18. 10. 2005, č. j. 1 Afs 135/2004-73, č. 787/2006 Sb. NSS). Má-li být rozhodnutí přezkoumatelné, musí z něj být zřejmé, jaký skutkový stav vzal soud či správní orgán za rozhodný a jak uvažil o pro věc podstatných skutečnostech, resp. jakým způsobem postupoval při posuzování těchto skutečností. Uvedené musí nalézt svůj odraz v odůvodnění rozhodnutí. Nepřezkoumatelné je takové rozhodnutí, které nelze přezkoumat pro nemožnost zjistit v něm jeho obsah nebo důvody. Nepřezkoumatelnost je třeba vykládat v souladu s jejím skutečným smyslem, neboť jde o jednu z nejzávažnějších vad řízení, kterou lze konstatovat pouze v případě, že skutečně nelze seznat, proč soud rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku jeho rozhodnutí, resp. proč považoval vznesené námitky za nedůvodné (rozsudek NSS z 4. 3. 2022, č. j. 5 As 158/2021-36, bod 18). Ani absence přímé reakce na každý jednotlivý argument účastníka řízení nepředstavuje nezákonnost či nepřezkoumatelnost, pokud soud prezentuje odlišný názor, který přesvědčivě zdůvodní, a toto zdůvodnění poskytuje dostatečnou oporu výroku rozhodnutí (rozsudky NSS z 25. 2. 2015, č. j. 6 As 153/2014-108, bod 37, či z 4. 3. 2015, č. j. 8 Afs 71/2012-161, bod 12).

[13] Městský soud v projednávané věci požadavky přezkoumatelnosti soudního rozhodnutí naplnil. Je patrné, z jakých skutkových okolností soud vycházel, jak je hodnotil a jak interpretoval a aplikoval zákonná ustanovení. Není pravda, jak tvrdí stěžovatel, že si městský soud v bodech 54 a 56 protiřečí, ačkoliv zde částečně směšuje informovaný souhlas a písemné poučení dle § 11 směrnice Ministerstva zdravotnictví ČR ze dne 17. 12. 1971, č. LP-252.3-19. 11. 71., o provádění sterilizace (dále „směrnice“) (k tomu níže). Srozumitelný je i bod 60. Stěžovatel ve skutečnosti brojí proti jeho obsahu.

[14] Jelikož je rozsudek městského soudu přezkoumatelný, mohl NSS přistoupit k posouzení věcných námitek.

[15] Sterilizace je závažným zásahem do tělesné integrity osoby. Je-li sterilizace provedena, aniž by s ní daná osoba svobodně a informovaně souhlasila, porušuje to zákaz nelidského a ponižujícího zacházení (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 8. 11. 2011, č. 18968/07, V. C. proti Slovensku, body 116 až 119). Přijetím zákona č. 297/2021 Sb. zamýšlel stát přijmout odpovědnost za to, že v minulosti nejen že dostatečně neupravil informovaný souhlas s prováděním sterilizací, ale někdy dokonce jednotlivé osoby k podstoupení sterilizace motivoval. Slovy důvodové zprávy: *„Protiprávní sterilizace představuje závažný zásah do základních lidských práv, jako je právo na ochranu života a zdraví, právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí či právo na rodinný život. Za jejich provádění je odpovědný stát, který nepřijal dostatečnou právní úpravu informovaného souhlasu s prováděním sterilizací, která by zaručovala důsledné dodržování práv pacientů, a umožnil tak jejich porušování.“*

[16] V rozsudku z 10. 10. 2025, č. j. 10 As 51/2025-29, NSS vyslovil, že při posuzování žádostí o odškodnění za protiprávní sterilizaci musí Ministerstvo zdravotnictví dbát na smysl a účel zákona a na závažnou povahu jím odškodňované újmy. Judikatura NSS dále konstantně vychází ze specifik řízení podle zákona č. 297/2021 Sb. (např. rozsudek NSS z 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65, č. 4623/2024 Sb. NSS, body 22 a 24). Po žadatelkách nelze požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly splnění všech zákonných předpokladů pro přiznání odškodnění, neboť mají omezenou možnost obstarat důkazy, a to i s ohledem na časový odstup rozhodného období (od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012). Na místě je citlivý a vstřícný přístup, a to tím spíše, že na způsobené újmě má zásadní podíl stát, který

se svá pochybení snaží alespoň do jisté míry odčinit (rozsudek NSS z 14. 11. 2023, č. j. 4 As 290/2022-42, bod 38). Je nutné, aby byla skutečně zajištěna efektivní možnost postižených osob dosáhnout nápravy vzniklého stavu, minimálně tedy v podobě obdržení zákonem stanovené peněžité částky (rozsudek NSS č. j. 9 As 61/2023-65, bod 20).

[17] Stěžovatel tvrdí, že městský soud (retroaktivně) dotvořil povinnost písemného poučení před podáním žádosti o sterilizaci. Dle jeho názoru musí být písemný jen informovaný souhlas, který může být udělen i po podání žádosti o sterilizaci.

[18] K tomu je třeba nejprve uvést, že městský soud v této otázce nepřekročil žalobní body, protože žalobkyně nedostatky informování včetně poučení namítala. S nimi nutně souvisí i otázka okamžiku jeho poskytnutí.

[19] K věci samé NSS v rozsudku z 19. 3. 2025, č. j. 2 As 119/2024-39, bod 20, uvedl, že povinnost pacientku před zákrokem poučit o jeho povaze a potřebných výkonech existovala v rozhodné době jak v obecné rovině (§ 23 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění účinném do 30. 6. 1998), tak i v případě sterilizace (§ 11 směrnice, na kterou odkazuje § 27 zákona o péči o zdraví lidu). Podle § 11 směrnice „*je-li o žádosti rozhodnuto kladně, pošle předseda žadatelku (žadatele) s doporučením na ženské (urologické nebo chirurgické) oddělení, jehož vedoucí je členem komise. Zároveň tam zašle opis protokolu, který se stane součástí chorobopisu. Před zákrokem podepíše osoba, u níž má být sterilizace provedena, popřípadě její zákonný zástupce (opatrovník), prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní*“ (podtržení doplněno). Směrnice tedy v § 11 stanovila, že pacientka musí být písemně poučena po schválení její žádosti sterilizační komisí a před provedením zákroku. Pacientka musela podepsat prohlášení, že souhlasí s provedením sterilizace a že byla písemně poučena o míře reparability zákroku. Právní předpisy tedy v tomto rozsahu jednoznačně vyžadovaly písemnou formu poučení (rozsudky NSS z 2 As 119/2024-39, bod 20, z 14. 11. 2024, č. j. 5 As 95/2024-39, bod 23, či z 21. 8. 2025, č. j. 22 As 89/2025-44, bod 16). Současně měla být pacientka poučena o dalších skutečnostech dle § 23 zákona o péči o zdraví lidu. Vzhledem k tomu, že zákon v tomto rozsahu nestanovil písemnou formu, stačilo poučení ústní (rozsudek NSS č. j. 2 As 119/2024-39, bod 21).

[20] Žalobkyně tedy měla být poučena písemně v rozsahu § 11 směrnice, o dalších skutečnostech dle § 23 zákona o péči o zdraví lidu mohla být poučena jen ústně. Námitka týkající se retroaktivního dotvoření práva proto není v tomto ohledu důvodná. Soud zpětně žádnou novou povinnost nestanovil. Již v době provedení zákroku povinnost písemného poučení existovala.

[21] Stěžovatel má pravdu v tom, že městský soud částečně směšuje poučení dle § 27a odst. 2 zákona o péči o zdraví lidu, písemný informovaný souhlas dle § 27c téhož zákona a písemné poučení dle § 11 směrnice. Soud také nesprávně trval na tom, že písemné poučení musí předcházet podání žádosti o sterilizaci (opačně rozsudky NSS č. j. 2 As 119/2024-39, bod 20, z 12. 3. 2025, č. j. 8 As 171/2024-52, bod 16, a č. j. 22 As 89/2025-44, bod 16). Uvedený závěr proto NSS koriguje.

[22] Pro věc je nicméně podstatné, že městský soud dospěl ke správnému závěru, že poučení muselo mít písemnou formu. Posouzení skutkového stavu provedené městským

pokračování

soudem je tak správné. Žalobkyni se nedostalo zákonného poučení. Chybí samostatné písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní, které by žalobkyně vzala svým podpisem na vědomí. Toto poučení nelze ztotožňovat s informovaným souhlasem, jde o dvě rozdílné písemnosti, jak také plyne z rozsudku NSS z 19. 9. 2024, č. j. 7 As 12/2024-45, bod 21. Pokud informovanému souhlasu nepředcházelo poučení o povaze výkonu a jeho rizicích, není možné hovořit o svobodném a informovaném souhlasu ve smyslu § 3 zákona č. 297/2021 Sb. (rozsudek NSS č. j. 7 As 12/2024-45, bod 22). Samotný okamžik, kdy mělo k písemnému poučení dojít (zda před podáním žádosti či až po schválení komisi), není v této konkrétní projednávané věci zásadní. Písemné poučení tu totiž vůbec není. K uvedenému také přistupuje, že dle městského soudu rozhodovala ve věci nesprávně obsazená sterilizační komise, což stěžovatel nevyvrací, a není to proto předmětem přezkumu ze strany NSS. Nejvyšší správní soud si je vědom i žalobní argumentace, která upozorňuje na skutečnost, že písemná žádost o sterilizaci byla podána 29. 4. 1998, tedy až dva dny po zasedání sterilizační komise (27. 4. 1998). K této otázce se ale nyní NSS, vázán rozsahem kasačního přezkumu, nemůže vyjádřit.

[23] K námitce retroaktivního dotvoření práva musí NSS ještě poznamenat, že stěžovatel nemůže trvat na výkladu práva založeném pouze na tehdejších textu zákona. Jeden z cílů zákona č. 297/2021 Sb. je napravit právě nedostatečnost tehdejších právních předpisů, jak výslovně přiznává důvodová zpráva (viz citace v bodě 15 tohoto rozsudku). Zároveň musí být zohledněny lidskoprávní závazky ČR a Listina základních práv a svobod. Ve věci jde o napravení křivd spojených mj. se zavrženíhodnou rasovou diskriminací. Proto musí být interpretace příslušných právních norem činěna předně ve prospěch oprávněných osob.

IV. Závěr a náklady řízení

[24] Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud v souladu s § 110 odst. 1 větou druhou s. ř. s. podanou kasační stížnost zamítl. O věci rozhodl soud bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 věty první s. ř. s., podle kterého o kasační stížnosti rozhoduje zpravidla bez jednání.

[25] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti soud rozhodl podle úspěchu ve věci v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel v řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalobkyně měla ve věci plný úspěch, neboť kasační stížnost byla zamítnuta, a proto jí soud přiznal náhradu nákladů řízení proti stěžovateli.

[26] Zástupkyně žalobkyně učinila v řízení před kasačním soudem jeden úkon právní služby, kterým je písemné podání ve věci samé [vyjádření ke kasační stížnosti; § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)]. Za tento úkon právní služby náleží mimosmluvní odměna ve výši 4 620 Kč [§ 9 odst. 5 advokátního tarifu ve spojení s § 7 bodem 5. advokátního tarifu], která se zvyšuje o 450 Kč paušální náhrady hotových výdajů podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu. Celková částka náhrady nákladů řízení činí 5 070 Kč. Tuto částku je stěžovatel povinen žalobkyni zaplatit k rukám její zástupkyně Mgr. Lenky Kotulkové, advokátky se sídlem Kopečná 241/20, Brno, a to do 30 dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 3. prosince 2025

JUDr. Barbara Pořízková
předsedkyně senátu